

I.- LES DUES GENERACIONS**Primera contribució a l'anàlisi d'un tòpic**

La vida és plena de repercussions misterioses. Un article meu sobre afers editorials, va ésser prèss per algú, com una resposta a un article del meu amic Carles Pi i Sunyer on, tot parlant d'una novel·la d'En Puig i Ferrer, eren pronunciades algunes opinions sobre la literatura catalana moderna.

Vaig explicar com aquell article meu no tenia res a veure amb el del meu amic, Pi i Sunyer. Però no vaig deixar de comprendre que si en l'esperit d'un petit nombre de lectors els dos articles topaven, de fet o en aparença, devien contenir alguna força de contradicció.

"La Revista", providencialment, ha vingut a posar-me altre cop sota els ulls l'article d'En Pi i Sunyer. L'he rellegit amb desig de trobar on podia raure l'antinomia que havia dut a algun lector preocupat a imaginar una polèmica amb clau d'aquestes que han esdevingut de moda entre nosaltres. Crec haver trobat.

Les opinions d'En Pi sobre la nova i la vella generació, fet i fet, no coincideixen amb les meves. Ell veu les dues generacions com dos blocs perfectament definits, amb qualitats notament oposades, amb aspiracions inconfusiblement antigòniques. Jo crec que talvegada és això el que convindria. Però temo que no sigui precisament això el que s'esdevé a Catalunya.

No acabo de veure clara la frontera literària. Veig que tots els qui proven de senyalar-la mostren una varietat de criteris que fa impossible de plantar les fites i al cap d'avall, hem torna al criteri grotescament empiric de classificar els escriptors per edats. El poeta Melcior Font té vint anys; doncs, pertany a

la escola nova. El poeta Joan Alcover en té seixanta; doncs, pertany a la vella escola.

Basta una breu reflexió per veure que aquest procediment és còmode però no dona cap resultat interessant.

En Pi i Sunyer, amb més traça i més intel·ligència que cap dels que l'han precedit en aquest exercici, tractava de fixar un veritable criteri apte per separar les dues escoles. Ara com ara, limitem-nos a veure quins fruits dona aquest criteri aplicat al terreny dramàtic.

Diu En Pi i Sunyer:

"Fa uns anys, les obres catalanes, malgrat una certa qualitat barroera, natural en tots els inicis, estaven més amarades de passió. Jugavem tragèdies veritables homes de carn i d'ossos, amb sang a les venes, i amb idees, esperances, generositats i contradiccions humanes. Avui, tots ens esforcem en encongir el teatre i fer moure en un petit escenari de titelles de fusta uns ninotets correctes, que s'han venut l'ànima per la finor i la pulcritud, substituint-la amb la freda correcció estricta, el sentimentalisme idíl·lic d'una natura amable, o la frisança eixorca de la sensibilitat a flor de pell. Perquè com a resultes d'un excés mal paït de correcció mesura, excepticisme, finor, elegància i altres trucs respectables que hom inventa per convertir-nos en un poble civilitzadíssim anem tornant-nos tan "clàssics", que aviat de tan arrodonits i polits, no hi haurà per on agafar-nos."

"Tots ens esforcem"...

Concretem una mica. Respecte el Teatre dels vells ens costarà poc: Guimerà sembla personificar-lo amb prou perfecció. Coneixem

el teatre de Guimerà; tenim, doncs, un punt de partida sòlid. Quan el meu amic diu: "Homes de carn i ossos, amb sang a les venes" sabem sense titubejar que es refereix al "Manelic" de "Terra Baixa", al "Saïd" de "Mar i Cel", a la "Maria Rosa", etc.

Passem a la nova generació dramàtica. La formem a base del cartell del Teatre Català Romea, únic que funciona amb regularitat i que de fet, té la exclusiva de les estrenes? Aleshores, trobarem que els noms que s'hi repeteixen són els dels senyors Josep M. Folch i Torres, Joaquim Montero, Avelí Artís, Josep M. de Sagarra, Josep Puig i Ferrer, Josep Pous i Pagès, Pompeu Crehuet, Pere Cavallé i, en una proporció mínima, el meu.

Agafem el primer cedat. El senyor Folch i Torres conrea, amb èxit indiscutible, el teatre per a infants. Ara com ara, no s'ha dedicat al teatre, "tout court". Adhuc, admetent que alguna de les seves obres tingui un caràcter menys exclusivament infantil, és difícil de sostenir que ofegui la vida per a pruija de finor, de convecció, d'escepticisme. El senyor Folch i Torres no és, doncs, el representant d'aquestes escoles que hom defineix amb les dites qualitats o defectes.

Ho serà l'excel·lent actor Joaquim Montero? Ni la seva obra "A Montserrat" que ompla tarda i nit el vell teatre del carrer de l'Hospital, ni "La Colonia de l'Ampolla" que ompla el mateix teatre tres o quatre mesos enera, semblen demostrar-ho.

Altrament, En Josep Pous i Pagès, el millor comediògraf de la generació immediata a la d'En Guimerà, no és un autor jove. El seu llenguatge és correcte i pulcre, però ni l'acció ni els caràcters aspiren de prop ni de lluny a la categoria de ninots de fusta que s'han venut l'ànima. És evident que tenent tota l'ànima que llur autor els ha pogut donar i que la serven sense cap vel·leitat de compra-venda.

El senyor Pere Cavallé, autor del "Astuta dispesera" no sembla tampoc gens encaparrat per la creació de personatges ultra-refinats, esterilitzats i escèptics. En Pompeu Crehuet, que ha creat un tipu de comèdia barcelonina

tampoc. N'Avelí Artís, tampoc. "Les noies enamorades" que han arribat al caire de les cent representacions, són filles legítimes i naturals de la musa vilanovina.

En Puig i Ferrer no sols no peca pel cantó de l'academicisme i del refinament glacial, sinó que és el prototipu dels dramaturgs càlids i vehemens.

Arribem al cas Sagarra. Els articulistes que s'exerciten a contraposar en bloc les dues generacions opinen que l'autor de "Fidelitat" veritable autor jove, més jove que tots els que acabem d'esmentar, s'afanya per crear sobre l'escena tipus exsangües, sense nervis i sense ossos. Ah, diable! aquesta no passa. Fora abusar de la nostra paciència. En Josep M. de Sagarra podrà ésser acusat del crim literari que vulgüeu—però mai de bellugar ninots acadèmics, enfiats d'elegància i de mesura. L'acció dels seus drames és tan valenta com pugui ésser la dels drames de Guimerà; el seu llenguatge—de primera qualitat dramàtica—és més atrevit i més deslligat de preocupacions morals. En Josep M. de Sagarra no personifica, doncs, les característiques que un hom sol atribueix a la nova escola.

Em sembla que hem aclarit una mica la situació. De la llista d'autors que he format a base del cartell del Teatre Català Romea, només en resta un: jo.

Veïem si resultarà que soc jo, l'escèptic, el refinat, l'acadèmic, el meticulós, l'estalviador d'ànimes, el civilitzadíssim? que castra voluntariament la força d'expressió d'una literatura que de natural és intensa i viva?

Baldament hi hagi circumstàncies que em permeten de suposar-ho, no tindrè pas l'immodèstia de creure-ho. Resultaria que un senyor amb una comedieta que no dura sinó vint-i-tres minuts i que fa ja dos anys que no ha estat posada en escena és convertit en representant d'una generació de dramaturgs... inèdits.

Descartem aquesta hipòtesi que tindria la virtut de posar-nos en ridícul, a tots: al qui la formula, a la meua generació i a mi mateix i demanem-nos: on són els representants d'aquesta escola tan concisament definida?

Carles SOLDEVILA

"Relleu" pedra, per Enric Casanovas

3.- ENRIC CASANOVAS Nat a Barcelona, l'any 1882

Encara! avui, sortosament ens queda un diví missatger dels déus abolits: l'Enric Casanovas, escultor—escriguerem un jorn.
(Josep Maria Junoy. Colofó a la monografia de l'artista, dins la col·lecció d'art de «La Revista»)

Els déus, una mica enutjats de tanta literatura, li han dit: —Torna la nostra forma al lloc que li escasau.
(Josep M. Lòpez-Picó, dins el volum «Entre la crítica i l'ideal»)

Cada vegada més lliure en l'expressió dels seus sentiments, els seus ulls se giren cap a Grècia, perquè si Catalunya és la seva pàtria, el Mediterrani és la dels seus avantpassats.
(Georges Deniker)

L'evolució darrera d'en Casanovas ha anat de l'estil a la vida; de la forma a la qualitat. Les seves estàtues i les seves testes, que foren tothora una bella harmonia, són ara una latència vital harmoniosa ..
(Joaquim Folch i Torres, a «La Gasetta de les Arts», abril 1925)

ESTANCES

Fuges; quan per haver-te
 donariem, en una nit obscura,
 l'estel que riu, armat, en un tombant;
 i en una mar incerta,
 un port daurat de vinyes al voltant;
 i en un silenci d'odi, el cant
 d'una noia pura.

Ens deixassis almenys,
 oh bella altiva, un somni dolç de tu
 entre els ulls i la visió infinita
 del món! Però ens estrenys
 amb soledat, presoners de la fita
 mirada teva, que l'habita
 de lluny, sense tu.

Però si fossis nostra,
 si daves, uns instants només, tos braços
 al nostre coll, cenyint l'ardent engany
 de creure encès ton rostre
 per un amor, com el que d'any en any
 hem après, fet de dolç afany
 i de tristos passos;

si te'l lliuràvem,—tan
 silenciosament atresorat!—
 ¿quina força immortal ens restaria,
 deslligats de l'encant,
 per ressorgir damunt la febre impia,
 i l'animal malenconia,
 i la soledat?